

УДК 336.143
DOI: 10.32342/2616-3853-2018-1-11-1

Т.М. БОЛГАР,
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних фінансів,
обліку та оподаткування Університету
імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

Н.А. ПАЧЕВА,
*студентка Університету
імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Розглянуто питання місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації. Проаналізовано структуру витатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області. Встановлено, що основними видатками місцевих бюджетів є видатки на освіту, соціальний захист і соціальне забезпечення населення та охорону здоров'я. Доведено, що за фінансової незалежності регіонів має простежуватися взаємозв'язок між обсягами валового регіонального продукту, доходів місцевих бюджетів та обсягами витатків з місцевих бюджетів.

Ключові слова: *місцеві бюджети, фінансова децентралізація, валовий регіональний продукт, доходи та витатки місцевих бюджетів, поточні витатки, капітальні витатки.*

Рассмотрены вопросы местных бюджетов Украины в условиях финансовой децентрализации. Проанализирована структура расходов местных бюджетов Днепропетровской области. Установлено, что основными расходами местных бюджетов являются расходы на образование, социальную защиту и социальное обеспечение населения и здравоохранение. Доказано, что при финансовой независимости регионов должна прослеживаться взаимосвязь между объемами валового регионального продукта, доходов местных бюджетов и объемами расходов из местных бюджетов.

Ключевые слова: *местные бюджеты, финансовая децентрализация, валовой региональный продукт, доходы и расходы местных бюджетов, текущие расходы, капитальные расходы.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування місцевих бюджетів у контексті розвитку децентралізації широко досліджуються науковцями. Так, удосконаленню механізму формування місцевих бюджетів, визначенню обсягів міжбюджетних трансфертів у своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні вчені: О. Василик, О. Данілов, В. Зайчикова, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, О. Сунцова, Л. Тарантул, І. Чугунов, С. Юрій та ін.

Метою статті є дослідження та визначення ролі місцевих бюджетів у розвитку регіону в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток економіки країни характеризується змінами, що охопили усі сфери життя, у тому числі й систему органів місцевої влади. Їхня роль у соціально-економічному розвитку територій стає все більш відчутною. Сьогодні ситуація в Україні демонструє неоднозначні результати фінансової децентралізації, розпочатої 2015 р.

Бюджетна децентралізація вимагає наукового обґрунтування. Децентралізація – це система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління; скасування або послаблення централізації [7]. Фінан-

сова децентралізація відображає фінансові повноваження органів регіонального рівня і є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади [7]. При визнанні державою права місцевих органів влади на їхню фінансову самостійність постає питання відповідного фінансового забезпечення, необхідного для здійснення місцевих програм, обґрунтування та удосконалення механізму формування і використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Для з'ясування ролі місцевих бюджетів у складі бюджетної системи країни необхідно визначити сутність цього поняття. В економічній теорії є кілька тлумачень поняття бюджету.

Так, О.О. Сунцова визначає місцеві бюджети як сукупність розподільчих відносин, що виникають у зв'язку з утворенням та використанням фондів грошових коштів місцевих органів влади в процесі перерозподілу національного доходу з метою забезпечення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб суспільства [16].

Д.А. Ковалевич зазначає, що місцеві бюджети відображають сферу економічних відносин, які пов'язані з формуванням, розподілом, перерозподілом та використанням централізованих грошових коштів і призначені для соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць [9].

Ю.В. Пасічник визначає, що місцеві бюджети – це форма існування реальних, об'єктивно зумовлених розподільчих відносин, що виконують специфічне призначення – задоволення потреб у фінансових ресурсах як суспільства у цілому, так і його адміністративно-територіальних одиниць [14].

Отже, роль місцевих бюджетів є дуже важливою, адже вони виступають основою забезпечення конституційних гарантій та реалізації державної регіональної політики, головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення соціальних проблем. З кожним роком місцеві бюджети набувають дедалі більшої ваги як за обсягом фінансових ресурсів держави, так і щодо розв'язання соціально-економічних проблем країни.

Слід зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів України у перерозподілі валового регіонального продукту (ВРП), а також у зведеному бюджеті країни поряд з економічним і соціальним має досить важливе політичне значення. Це свідчить про участь місцевої влади у розв'язанні актуальних проблем розвитку держави. Така частка є загальним показником, дає можливість оцінити рівень розвитку місцевих бюджетів та відображає рівень фінансової незалежності.

Враховуючи тенденції в реформуванні бюджетної системи України, роль доходів місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування певною мірою визначається величиною ВРП, що безпосередньо перерозподіляється через них, та часткою місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України. Інформацію про частку коштів місцевих бюджетів у складі зведеного бюджету України за 2013–2016 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники доходів місцевих бюджетів України у доходах зведеного бюджету України та у ВРП за період 2013–2016 рр., %*

Рік	Частка у доходах зведеного бюджету України		Частка у перерозподілі ВРП	
	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів
2013	23,75	49,92	6,91	14,52
2014	22,17	50,80	6,37	14,60
2015	18,48	45,16	6,06	14,81
2016	21,81	46,77	7,16	15,35

*Складено на підставі даних [2–5; 10].

Аналіз дає можливість визначити, що протягом 2013–2016 рр. частки місцевих бюджетів без урахування трансфертів у перерозподілі ВРП та з урахуванням трансфертів у перерозподілі ВРП збільшилися на 0,25 та 0,83 відсоткового пункту відповідно. При цьому відбулося зменшення частки місцевих бюджетів без урахування трансфертів у доходах зведеного бюджету України на 1,94 відсоткового пункту та зменшення частки місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів у доходах зведеного бюджету України на 3,15 відсоткового пункту. Такий стан свідчить про зниження рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування від державної влади.

Також про посилення процесів централізації фінансових ресурсів на державному рівні свідчить динаміка показників бюджетної системи за доходами (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники частки доходів (без урахування трансфертів)
у перерозподілі ВРП за період 2013–2016 рр., %***

Рік	Частка зведеного бюджету України в перерозподілі ВРП	Частка державного бюджету України в перерозподілі ВРП	Частка місцевих бюджетів України в перерозподілі ВРП
2013	29,08	22,17	6,91
2014	28,74	22,37	6,37
2015	32,79	26,73	6,06
2016	32,82	25,66	7,16

*Складено на підставі даних [2–5; 10].

Поряд з незначним збільшенням частки місцевих бюджетів у перерозподілі ВРП на 0,25 відсоткового пункту значно підвищується роль державного бюджету, адже цей показник збільшився на 3,49 відсоткового пункту і становить 25,66%.

Використання фінансових ресурсів відбувається у результаті виконання видаткової частини місцевих бюджетів. Основним напрямом використання коштів місцевих бюджетів є соціальна спрямованість. У більшості країн світу через видатки бюджетів перерозподіляється від 30 до 60% ВРП.

Про значення видатків місцевих бюджетів у розвитку регіонів і бюджетної системи держави свідчить їх частка у видатках зведеного бюджету країни та ВРП (табл. 3).

Таблиця 3

**Показники частки видатків місцевих бюджетів України
у видатках зведеного бюджету України та у ВРП за період 2013–2016 рр., %***

Рік	Частка у видатках зведеного бюджету України		Частка у перерозподілі ВРП	
	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів
2013	43,14	43,46	14,33	14,44
2014	42,73	43,13	14,08	14,22
2015	40,73	41,20	13,93	14,08
2016	41,44	41,94	14,52	14,69

*Складено на підставі даних [2–5; 10].

Частка видатків місцевих бюджетів України у структурі зведеного бюджету в період з 2013 по 2016 рр. складала понад 40%, що свідчить про посилення ролі місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів, це зумовлено зростанням державних соціальних гарантій.

Враховуючи достатньо вагому частку місцевих бюджетів у структурі ВРП, слід зазначити, що у період з 2013 по 2016 рр. провідну роль у перерозподілі ВРП через видатки відіграє державний бюджет (табл. 4), адже показник частки державного бюджету збільшився на 1,63 відсоткового пункту і склав 20,52%, при тому що показник місцевих бюджетів у 2016 р. проти 2013 р. збільшився на 0,19 відсоткового пункту і становить 14,52%.

Таблиця 4

**Показники частки видатків (без урахування трансфертів)
у перерозподілі ВРП за період 2013–2016 рр., %***

Рік	Частка зведеного бюджету України в перерозподілі ВРП	Частка державного бюджету України в перерозподілі ВРП	Частка місцевих бюджетів України в перерозподілі ВРП
2013	33,22	18,89	14,33
2014	32,96	18,88	14,08
2015	34,19	20,26	13,98
2016	35,04	20,52	14,52

Складено на підставі даних [2–5; 10].

Порівняння частки доходів місцевих бюджетів та державного бюджету в перерозподілі ВРП з показниками видатків місцевих та державного бюджетів дає можливість простежити значну диференціацію зазначених показників. Так, частка видатків місцевих бюджетів майже в 2 рази перевищує частку доходів місцевих бюджетів у ВРП, що свідчить про необхідність у міжбюджетному вирівнюванні фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

У процесі бюджетної децентралізації, що триває з 2015 р., важливого значення набуває питання фінансування місцевих бюджетів, ефективність перерозподілу видаткових повноважень та відповідних бюджетних ресурсів для їх реалізації між центром та регіонами.

Кожен регіон України має свої особливості економічного розвитку. Дніпропетровська область – провідний регіон країни з часткою населення 7,6%. Частка області в загальному обсязі валового регіонального продукту України становить 11%. Регіон з потужним промисловим та науковим потенціалом, високим рівнем розвитку транспорту, розвинутим сільськогосподарським виробництвом. На Дніпропетровщині виробляється 18,4% усієї реалізованої промислової продукції України. За цим показником область посідає перше місце в країні. Проведемо дослідження сучасних тенденцій виконання доходної частини місцевих бюджетів Дніпропетровської області за період 2013–2017 рр. (табл. 5).

Таблиця 5

**Аналіз показників доходів місцевих бюджетів Дніпропетровської області
та місцевих бюджетів України за період 2013–2017 рр. (млн грн)***

Рік	Доходи місцевих бюджетів України			Доходи місцевих бюджетів Дніпропетровської області		
	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів	Відхилення (разів)	Без урахування трансфертів	З урахуванням трансфертів	Відхилення (разів)
2013	105171,1	221019,4	2,10	10137,4	15981,7	1,58
2014	101101,1	231702,0	2,29	11030,3	17876,5	1,62
2015	120480,2	294460,2	2,44	13203,4	26372,8	2,0
2016	170747,8	366143,1	2,14	17944,7	32471,2	1,81
2017	229495,4	502098,3	2,19	23266,4	43419,2	1,87
Разом	726995,6	1615423	2,22	75582,2	136121,4	1,80

*Складено на підставі даних [2–5].

Дані свідчать, що показники доходів місцевих бюджетів України з урахуванням трансфертів у 2,2 раза перевищують власні доходи, тоді як за місцевими бюджетами Дніпропетровської області збільшення відбулось у 1,8 раза.

Враховуючи достатньо вагоме значення трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів Дніпропетровської області, слід відзначити, що порівняно з іншими регіонами країни, а також зі зведеним місцевим бюджетом України в цілому для області є характерним низький показник питомої ваги міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів. Відповідно, це свідчить про те, що регіони, які мають більш високий рівень економічного розвитку, є менш залежними від фінансової допомоги від центральних органів влади, що здійснюється у вигляді міжбюджетних трансфертів.

Виконання бюджету відображає соціально-економічний стан відповідного регіону. Ефективність економіки на рівні регіонів можна проаналізувати за допомогою показників ВРП та ВРП в розрахунку на душу населення. Видатки бюджету яскраво розкривають основні функції і завдання, що виконуються органами державної влади і місцевого самоврядування. Слід зазначити, що у процесі аналізу видаткової частини бюджету області бюджет є інструментом перерозподілу ВРП між сферами суспільного виробництва та регіонами країни.

Оцінка соціально-економічного становища Дніпропетровської області відповідно до показників, що безпосередньо пов'язані та впливають на формування і використання коштів місцевих бюджетів порівняно із середньоукраїнським значенням, демонструють неоднозначні тенденції (табл. 6).

Таблиця 6

**Окремі показники соціально-економічного розвитку
Дніпропетровської області, 2013–2017 рр. (грн)***

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу					
Україна	33473	36904	46413	55899	–
Дніпропетровська область	46333	53749	65897	75396	–
Дніпропетровська область порівняно із середньоукраїнським значенням	1,38	1,46	1,42	1,35	–
Середній рівень доходів місцевих бюджетів на одну особу без трансфертів з державного бюджету					
Україна	2312	2351,1	2812	4001,4	5401,7
Дніпропетровська область	3071,8	3358,3	4043	5534	7201,5
Дніпропетровська область порівняно із середньоукраїнським значенням	1,33	1,43	1,44	1,38	1,33
Середній рівень видатків місцевих бюджетів на одну особу без трансфертів до державного бюджету					
Україна	4797,5	5197,5	6463,8	8116,3	11536,2
Дніпропетровська область	4867,9	5330,4	7390,6	9548,7	12806,3
Дніпропетровська область порівняно із середньоукраїнським значенням	1,01	1,03	1,14	1,18	1,11

*Складено на підставі даних [2–5; 10].

Показники валового регіонального продукту та доходи місцевих бюджетів області на 1 особу без урахування міжбюджетних трансфертів з 2013 по 2017 рр. перевищують середнє значення цього показника по Україні майже на 30–40%. У свою чергу, середній рівень видатків місцевих бюджетів на одну особу без трансфертів до державного бюджету майже досяг середньоукраїнського значення. Така тенденція свідчить про наявність достатнього фінансового потенціалу регіону у відношенні до формуван-

ня доходів місцевих бюджетів. Крім того, не простежується взаємозв'язок між обсягами валового регіонального продукту та обсягами видатків з місцевих бюджетів, що суперечить обраному курсу децентралізації фінансових ресурсів держави.

Як свідчить світовий досвід, з розвитком ринкових відносин роль держави в розподільчих процесах має зростати. У більшості розвинених країн світу через видатки бюджетів перерозподіляється від 30 до 60% ВРП [1]. Щодо України, то виважені форми й методи цього перерозподілу на сьогодні ще потребують подальшого вдосконалення.

Видатки бюджету являють собою економічні відносини між державою, юридичними і фізичними особами, що виникають у процесі розподілу та використання бюджетних ресурсів, реалізуються в об'єктивних економічних процесах і проявляються за допомогою структурного різноманіття, динамічності та функціональних особливостей.

До складу зведеного бюджету Дніпропетровської області у 2018 р. входять 277 місцевих бюджетів: обласний бюджет – 1, бюджети міст обласного значення – 13, районні бюджети – 22, бюджети міст районного значення – 4, бюджети внутрішньоміських районів – 15, селищні бюджети – 17, сільські бюджети – 149, об'єднані територіальні громади – 56.

За результатами дослідження складу і структури видатків бюджету можна зробити висновки та узагальнення з приводу економічного, соціального і політичного стану розвитку території на певний час. Протягом 2013–2017 рр. загальний обсяг видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області характеризувався сталою динамікою до зростання (табл. 7). Видатки місцевих бюджетів (враховуючи трансферти до державного бюджету) зросли з 16243,6 млн грн у 2013 р. до 43050,8 млн грн у 2017 р., або в 2,7 раза.

Таблиця 7

Показники видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області за функціональною класифікацією (млн грн)*

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Державне управління	539,047	579,812	750,438	1064,457	1607,797
Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави	14,092	17,722	22,886	47,007	93,840
Освіта	5316,546	5447,374	6998,129	7745,895	10618,803
Охорона здоров'я	3835,972	3946,806	5171,053	5664,411	7269,745
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3606,574	3969,989	5383,232	7334,719	10356,469
Житлово-комунальне господарство	856,927	1640,090	1740,911	2291,334	2804,700
Культура і мистецтво	530,454	547,847	689,836	825,010	1087,188
Засоби масової інформації	20,514	19,154	21,791	25,249	41,406
Фізична культура і спорт	145,305	158,204	217,064	276,159	360,301
Будівництво	206,948	259,072	639,978	1853,505	1600,340
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	16,024	7,058	88,711	100,908	127,395
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	531,855	524,702	1171,919	1577,655	2300,016
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	133,461	128,201	481,644	1467,505	2290,515
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	15,865	21,516	260,750	8,191	72,658
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	6,409	10,163	22,526	16,232	17,391
Обслуговування боргу	2,715	0,812	58,036	21,484	24,756
Цільові фонди	236,759	180,542	220,697	368,635	428,752
Видатки, не віднесені до основних груп	49,052	48,846	196,368	274,578	272,235
УСЬОГО ВИДАТКІВ	16064,519	17507,909	24135,969	30962,935	41374,306

Закінчення табл. 7

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Міжбюджетні трансферти	179,703	84,483	945,843	1161,100	1676,503
УСЬОГО ВИДАТКІВ з урахуванням міжбюджетних трансфертів	16244,222	17592,391	25081,812	32124,035	43050,809
Кредитування	-0,586	0,900	0,258		
РАЗОМ ВИДАТКІВ	16243,635	17593,292	25082,069	32124,035	43050,809

*Складено на підставі даних [2–5].

За досліджуваний період основними статтями видатків місцевих бюджетів протягом 2013–2017 рр. було фінансування освіти, соціального захисту і соціального забезпечення населення та охорони здоров'я. У 2017 р. на соціальні видатки було спрямовано 28245,0 млн грн, що на 15485,9 млн грн більше показників 2013 р. Доволі висока питома вага видатків у соціальну сферу є позитивною для суспільства, адже в майбутньому це приведе до розв'язання питань економічного розвитку та позитивних настроїв у суспільстві. Найменше видатків припадає на правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави, засоби масової інформації, сільське і лісове господарство, охорону навколишнього природного середовища, запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха.

Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення зросли протягом 2013–2017 рр. на 6749,9 млн грн. Значний приріст обсягів видатків відбувся за результатами 2017 р. – на 3021,8 млн грн порівняно з 2016 р. та на 6749,9 млн грн порівняно з 2013 р. Відносний показник структури видатків також збільшився і за результатами 2017 р. становив 24,1% (табл. 8), що на 1,3 відсоткового пункту більше порівняно з 2016 р. та на 1,9 відсоткового пункту більше, ніж у 2013 р. За 2015–2017 рр. значно збільшилися видатки у таких групах, як будівництво, транспорт, дорожнє господарство, зв'язок. Видатки на інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю, збільшились у 17 разів. Зросли видатки на будівництво у 8 разів, на транспорт, дорожнє господарство у 4 рази, також відбулося значне збільшення трансфертів до державного бюджету у 9,3 раза.

Таблиця 8

Відносний показник видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області за функціональною класифікацією за період 2013–2017 рр., %*

Показник	Виконано за 2013 р.	Виконано за 2014 р.	Виконано за 2015 р.	Виконано за 2016 р.	Виконано за 2017 р.
Державне управління	3,32	3,3	2,99	3,31	3,73
Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави	0,09	0,1	0,09	0,15	0,22
Освіта	32,73	30,96	27,9	24,11	24,67
Охорона здоров'я	23,62	22,43	20,62	17,63	16,89
Соціальний захист та соціальне забезпечення	22,2	22,57	21,46	22,83	24,06
Житлово-комунальне господарство	5,28	9,32	6,94	7,13	6,51
Культура і мистецтво	3,27	3,11	2,75	2,57	2,53
Засоби масової інформації	0,13	0,11	0,09	0,08	0,1
Фізична культура і спорт	0,89	0,9	0,87	0,86	0,84
Будівництво	1,27	1,47	2,55	5,77	3,72
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	1	0,04	0,35	0,31	0,3
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	3,27	2,98	4,67	4,91	5,34

Закінчення табл. 8

Показник	Виконано за 2013 р.	Виконано за 2014 р.	Виконано за 2015 р.	Виконано за 2016 р.	Виконано за 2017 р.
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	0,82	0,73	1,92	4,57	5,32
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	0,1	0,12	1,04	0,03	0,17
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	0,04	0,06	0,09	0,05	0,04
Обслуговування боргу	0,02		0,23	0,07	0,06
Цільові фонди	1,46	1,03	0,88	1,15	1,0
Видатки, не віднесені до основних груп	0,3	0,28	0,78	0,85	0,63
УСЬОГО ВИДАТКІВ	98,9	99,51	96,23	96,39	96,11
Міжбюджетні трансферти	1,11	0,48	3,77	3,61	3,89
УСЬОГО ВИДАТКІВ з урахуванням міжбюджетних трансфертів	100,0	99,99	100,0	100,0	100,0
Кредитування		0,01			
РАЗОМ ВИДАТКІВ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Складено на підставі даних [2–5; 10].

У межах реалізації процесів децентралізації фінансових ресурсів особливої уваги потребує розгляд динаміки обсягу видатків за економічною класифікацією: поточних та капітальних видатків та їх відносного показника у структурі видатків місцевих бюджетів.

Поточні бюджетні видатки являють собою видатки, що забезпечують поточне функціонування бюджетних установ. До цих затрат відносять: закупівлю товарів і послуг, необхідних для утримання економічної і соціальної інфраструктури; трансферти населенню; поточні субсидії державним і приватним підприємствам, а також нижчим органам влади; виплату процентів за державним боргом та ін. У своїй сукупності поточні видатки формують звичайний бюджет, на який припадає основна частина всіх бюджетних витрат.

Капітальні видатки спрямовуються на придбання основного капіталу, необоротних активів, капітальні інвестиції, капітальний ремонт, створення державних запасів і резервів. Вони включають затрати на нове будівництво і розвиток діючих об'єктів державної і комунальної власності, інвестиційні субсидії, довгострокові бюджетні кредити і державні гарантії інвесторам, які фінансують високоєфективні інвестиційні проекти. Аналіз структури та динаміки видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області за економічною ознакою за 2013–2017 рр. наведено в табл. 9.

Таблиця 9

Структура та динаміка видатків місцевих бюджетів Дніпропетровської області за економічною класифікацією за період 2013–2017 рр. (млн грн)*

Стаття видатків	Рік									
	2013	Питома вага, %	2014	Питома вага, %	2015	Питома вага, %	2016	Питома вага, %	2017	Питома вага, %
Поточні видатки	15257,0	93,9	16698,3	94,9	22020,9	87,8	25978,0	80,8	35411,0	82,3
Капітальні видатки	987,2	6,1	894,1	5,1	3060,9	12,2	6146,0	19,1	7639,8	17,7
Усього видатків	16244,2	100,0	17592,4	100,0	25081,8	100,0	32124,0	100,0	43050,8	100,0

*Складено авторами на підставі розрахунків за даними департаменту фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Основний напрям видатків місцевих бюджетів – задоволення поточних потреб населення, а саме: виплата заробітної плати, оплата відряджень, закупівля матеріалів, обладнання, медикаментів, продуктів харчування, оплата комунальних послуг тощо. Такі видатки становили у 2013 р. 93,9% (15257,0 млн грн) та 82,3% (35411,0 млн грн) у 2017 р. Питома вага капітальних видатків у 2017 р. складає 17,7%, або 7639,8 млн грн, проти 6,1% (987,2 млн грн) у 2013 р. Поступове зростання цього показника є позитивною тенденцією.

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження можна сказати, що за всіма статтями капітальних видатків відбувся позитивний приріст та збільшення їх фінансування, а саме:

- капітальні трансферти – 3268,1 млн грн у 20,8 раза;
- придбання обладнання та предметів довгострокового користування на 234,5 млн грн, або 1,8 раза;
- капітальне будівництво (придбання) на 399,3 млн грн, або 4,1 раза.

Такі високі темпи зростання капітальних видатків місцевих бюджетів свідчать про позитивний вплив реформи міжбюджетних відносин, оскільки органи місцевого самоврядування отримують фінансову підтримку з державного бюджету для забезпечення розвитку інфраструктури територіальних громад та підвищення інтересу органів місцевого самоврядування до покращання умов життя населення.

У частині поточних видатків найбільша питома вага видатків припала на оплату праці з нарахуваннями і становить від 41,9 до 22,9%; використання товарів і послуг – від 20,6 до 32,7%; інші виплати населенню – від 19,8 до 22,4 %; на розрахунки за спожиті бюджетними установами енергоносії – від 7,1 до 3,2%.

Видатки місцевих бюджетів – ефективний інструмент регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Децентралізація фінансових ресурсів являє собою ще один крок для формування демократичного суспільства у нашій державі.

Як показало проведене дослідження та вивчення стану питань місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації, можна констатувати, що велика увага приділяється бюджетній децентралізації. Подальші досягнення у цьому напрямі будуть сприяти зміцненню фінансової забезпеченості місцевих бюджетів на підставі фінансової децентралізації зокрема та характеризувати незалежність країни в цілому, її економічний розвиток, рівень демократії і свободи громадян. Держава має розвиватись успішно та процвітати економічно, даючи гарантії фінансової незалежності регіонів – це об'єктивна необхідність формування нових економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т.Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т.Г. Бондарук; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 608 с.
2. Бюджет України за 2014 рік: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychnyi-zbirnyk-ministerstva-finansivukrainy-budzhzet--?category=bjudzhzet&subcategory=budget-2014>
3. Бюджет України за 2015 рік: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20\(with%20cover\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20(with%20cover).pdf)
4. Бюджет України за 2016 рік: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202016.pdf>
5. Бюджет України за 2017 рік: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf)
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

7. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Зайчикова В.В. Актуальні аспекти бюджетної політики у сфері розвитку місцевих фінансів / В.В. Зайчикова // Наукові праці НДФІ. – 2007. – № 3 (40). – С. 28–34.
9. Ковалевич Д.А. Місцеві бюджети та їх роль у територіальному розвитку / Д.А. Ковалевич // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту: Економічні науки / Чернів. торг.-екон. ін-т КНТЕ. – 2014. – № 2 (54). – С. 198–203.
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Децентралізація влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.decentralization.gov.ua/>
12. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
13. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>
14. Пасічник Ю.В. Бюджетна система: навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей вузів / Ю.В. Пасічник. – Черкаси: Відлуння, 1999. – 375 с.
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p> (дод. 1 до Стратегії, с. 5).
16. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О.О. Сунцова. – К.: ЦУЛ, 2010. – 488 с.

References

1. Bondaruk T.G. *Local Self-Government and its Financial Support in Ukraine*. National Academy of Sciences of Ukraine; In-t ekon. and predicting. Kyiv, 2009, 608 p.
2. *The budget of Ukraine for 2014: the statistical collection*. Available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychnyi-zbirnyk-ministerstva-finansivukrainy-biudzhet-?category=bjudzhet&subcategory=budget-2014>
3. *Budget of Ukraine for 2015: Statistical collection*. Available at: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20\(with%20cover\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20(with%20cover).pdf)
4. *Budget of Ukraine for 2016: Statistical collection*. Available at: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202016.pdf>
5. *Budget of Ukraine for 2017: Statistical collection*. Available at: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf)
6. *Budget Code of Ukraine dated 07/08/2010 № 2456-VI*. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. *Wikipedia*. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Zaychikova V.V. *The urgent aspects of fiscal policy in the field of development of local finance*. Scientific Papers NDFI, 2007, no. 3 (40), pp. 28-34.
9. Kovalevich D.A. *Local budgets and their role in territorial development*. Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute: Economics, 2014, no. 2 (54), pp. 198-203.
10. *State Statistics Service of Ukraine*. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. *Decentralization of power*. Available at: <http://www.decentralization.gov.ua/>
12. *Ukrainian Legislation*. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
13. *Ministry of Finance of Ukraine*. Available at: <http://minfin.gov.ua>
14. Pasichnik Yu.V. *Budget system*. Cherkasy: Echo, 1999, 375 p.
15. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine* dated August 6, 2014, no. 385 “On Approval of the State Strategy for Regional Development for the Period till 2020”. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p> (annex 1 to the Strategy, p. 5).
16. Suntsova O.O. *Local Finance*. Kyiv: TSUL, 2010, 488 p.

LOCAL BUDGETS IN CONDITIONS OF FINANCIAL RESOURCES DECENTRALIZATION

Tetiana M. Bolgar, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: t.bolgar@duan.edu.ua

Natalia A. Pacheva, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: pachevan@ukr.net

DOI: 10.32342/2616-3853-2018-1-11-1

Key words: *local budgets, financial decentralization, gross regional product, revenues and expenditures of local budgets, current expenditures, capital expenditures.*

Investigation of the issue of local budgets of Ukraine in conditions of financial decentralization is important and relevant in modern economic conditions. Today, the development of the country's economy is characterized by changes that have embraced all spheres of life, including the system of local authorities. Their role in the socio-economic development of territories is becoming more and more tangible. Today the situation in Ukraine shows mixed results of financial decentralization, the implementation of which has started since 2015.

The article analyzes the structure of expenditures of local budgets of the Dnipropetrovsk region. It was established that the main items of local budget expenditures during 2013–2017 were the financing of education, social protection and social security of the population and health care.

According to the research results, we can say that all articles of capital spending was a positive growth and increase their funding, namely:

– capital transfers – 3268.1 million UAH, 20.8 times;

– purchase of equipment and objects of long-term use by UAH 234.5 million, or 1.8 times;

– Capital construction by 399.3 million UAH, or 4.1 times.

Such high growth of capital spending of local budgets indicates the positive effects of the reform of intergovernmental relations, because local governments are receiving financial support from the State budget to ensure the development of infrastructure of local communities and increase the interest of local government to improve the living conditions of the population.

In terms of current expenditures, the largest share of expenditures came from payroll taxes and accounted for 41.9% to 22.9%; use of goods and services from 20.6% to 32.7%; other payments to the population from 19.8% to 22.4%; the payments for the consumed energy-financed institutions – from 7.1% to 3.2%.

It is established that local budget expenditures are an effective tool for regulating socio-economic development of regions. Decentralization of financial resources represents another step for the formation of a democratic society in our country.

It is proved that in the financial independence of regions, the correlation between the volumes of the gross regional product, local budget revenues and expenditures from local budgets should be traced. Further progress in this direction will help to strengthen the financial security of local budgets on the basis of financial decentralization and characterize the independence of the country as a whole, its economic development, the level of democracy and citizen's freedom. The Government should evolve successfully and to prosper economically, providing a guarantee of the financial independence of the regions that is an objective necessity of formation of new economic relations.

Одержано 30.09.2018.